

Зарюгіна Юлія Євгеніївна

студентка групи СПМ-1-13-2.0д, VI курс, спеціальність «Соціальна педагогіка»
uzariuhina.il13@kubg.edu.ua

Науковий керівник:

Спіріна Тетяна Петрівна

кандидат педагогічних наук, доцент кафедри соціальної педагогіки та соціальної роботи
Інституту людини Київського університету імені Бориса Грінченка
tp.spirina@gmail.com

СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ АДАПТАЦІЇ СТУДЕНТІВ ПЕРШОГО КУРСУ ДО ЗАОЧНО- ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ У ВИЩОМУ НАВЧАЛЬНОМУ ЗАКЛАДІ

Анотація: Використання інформаційно-комунікаційних технологій та можливостей Інтернет-ресурсів в навчальному процесі вищих навчальних закладів має інноваційний, прогресивний характер та тенденцію до розвитку і поширення на всі заклади освіти в Україні. Використання електронних систем навчання надає можливість гнучкого навчання студентів в інтерактивному освітньому середовищі, формування навичок самостійної роботи, свідомого ставлення до навчання. У статті проаналізовано особливості процесу адаптації студентів-першокурсників до заочно-дистанційної форми навчання, розкрито основні труднощі, з якими стикаються студенти у навчально-виховному процесі вищого навчального закладу.

Ключові слова: адаптаційний процес; вищий навчальний заклад; заочно-дистанційне навчання; інформаційно-комунікаційні технології навчання; студент-першокурсник; форма навчання.

Актуальність та доцільність дослідження. Розвиток та поширення інформаційно-комунікаційні технологій нині стосується кожної сфери, не є виключенням галузь освіти. Сучасний рівень інформаційно-технічного розвитку надає громадянам можливість опанувати нові знання та здобувати фахову освіту за допомогою Інтернет-технологій. Така форма навчання є особливо актуальною в умовах проголошення принципів рівності та доступності, адже відтепер доступ до отримання фахових знань мають громадяни, які з певних причин (обмеження за фізичним станом, браком часу або коштів тощо) не можуть собі дозволити навчатись за традиційною формою навчання. Використання інформаційно-комунікаційних технологій та можливостей Інтернет-ресурсів в навчальному процесі вищих навчальних закладів надає можливість гнучкого навчання студентів в інтерактивному

освітньому середовищі, формування навичок самостійної роботи, свідомого ставлення до навчання.

Аналіз останніх публікацій. Аналіз наукових джерел свідчить, що проблему адаптації студентів першого курсу досліджували такі вчені, як: Т. Алмазова, Ю. Бохонкова, Н. Герасімова, Н. Жигайло, О. Кочерук, М. Прищак, Л. Гармаш, О. Маріна, О. Стягунова. Науково-педагогічні основи дистанційної освіти висвітлено у наукових працях В. Бикова, П. Дмитренко, Р. Гуревича, К. Корсака, Н. Корсунської, В. Кухаренко, Н. Морзе, В. Олійника, В. Рибалка, С. Сазанової, С. Сисоєвої, П. Таланчука, О. Третяка. Аналізу суті й особливостей навчання в електронному освітньому середовищі присвячено наукові роботи С. Гураль, І. Захарової, С. Зенкіної. Питання адаптації студентів до заочної форми навчання розглядалися у роботах таких науковців, як: О. Пряхін, С. Дацков, О. Дубасенюк, В. Нестеренко та ін. Окремі аспекти самостійної роботи студентів досліджували А. Алексюк, І. Гуломов, В. Козаков, М. Солдатенко, І. Хом'юк.

Формулювання цілей статті. Проведений нами аналіз наукової літератури показав, що проблема адаптації студентів першого курсу заочно-дистанційної форми навчання в умовах вищого навчального закладу майже не досліджується. Метою нашого науково-педагогічного дослідження є визначення характерних рис заочно-дистанційної форми навчання та особливостей адаптації студентів першого курсу до такої форми навчання в умовах вищого навчального закладу.

Виклад основного матеріалу дослідження. Сучасна освіта покликана забезпечувати високий рівень інтелектуального та професійного розвитку майбутніх фахівців. Беручи до уваги проголошення ідеї доступності та розвитку інформаційних технологій, нині все більше вищих навчальних закладів відкривають для абітурієнтів таку форму навчання як заочну, дистанційну або їх поєднання. Зазначені форми навчання характеризуються великою кількістю самостійної роботи студентів, гнучким графіком навчання, можливістю поєднувати з професійною діяльністю. Здобуття

вищої освіти за допомогою заочної або дистанційної форми навчання закріплене законодавством України, а саме: законом України «Про вищу освіту» від 2014 року [1] та Положенням про дистанційне навчання, яке затверджене наказом Міністерства освіти і науки України від 2013 року [4].

Згідно з положенням, під дистанційним навчанням розуміється індивідуалізований процес набуття знань, умінь, навичок і способів пізнавальної діяльності людини, який відбувається в основному за опосередкованої взаємодії віддалених один від одного учасників навчального процесу у спеціалізованому середовищі, яке функціонує на базі сучасних психолого-педагогічних та інформаційно-комунікаційних технологій [4].

Навчання з використанням Інтернет-технологій є логічним продовженням досвіду заочного навчання, але на більш якісному та високому рівні завдяки широким можливостям здійснення комунікації викладача і студентів, студентів між собою [3].

Характерними рисами такої форми навчання є: гнучкість – студенти, зазвичай, навчаються у зручний для себе час; паралельність – процес навчання може відбуватися одночасно з професійною діяльністю; велика аудиторія – можливість одночасного навчання великої кількості студентів; соціальна рівність – рівні можливості для здобуття освіти незалежно від місця проживання, стану здоров'я і соціального статусу; економічність – порівняно низька вартість підготовки майбутніх фахівців; технологічність – використання в навчальному процесі нових досягнень інформаційних технологій, які сприяють входженню людини у світовий інформаційний простір. Дистанційна форма навчання позитивно сприяє розвитку як студента, так і викладача: роль викладача така форма освіти оновлює та розширює, робить його наставником-консультантом, який повинен координувати пізнавальний процес, постійно удосконалювати ті курси, які він викладає, підвищувати творчу активність і кваліфікацію відповідно до нововведень та інновацій: студент, у свою чергу, підвищує свій творчий та інтелектуальний потенціал за рахунок самоорганізації, прагнення до знань,

використання сучасних інформаційних та телекомунікаційних технологій, вміння самостійно приймати відповідальні рішення [2].

Серед сучасних абітурієнтів вже зараз помітна тенденція їх вибору саме дистанційної або заочної форми навчання та їх поєднання, адже на думку багатьох це зручно та практично.

Н. Морзе вказує такі особливості дистанційних технологій: можливість інтерактивної взаємодії між викладачем і студентом у діалоговому режимі, що дає можливість отримати консультацію, оперативно вирішувати проблемні ситуації навчального, методичного та організаційного характеру; швидку доставку студенту навчальних матеріалів у електронній формі; оперативний доступ до баз знань, розміщених у мережі Інтернет; можливість тестування знань у дистанційному режимі; можливість проходження віртуального лабораторного практикуму; створення “віртуальних груп” для виконання групових навчальних проектів тощо [3].

Упровадження інформаційно-комунікаційних технологій в освітній процес можна простежити на прикладі Київського університету імені Бориса Грінченка. Тут дистанційна форма навчання вже кілька років успішно функціонує. Базою дистанційного навчання є платформа Moodle. Таке навчальне середовище забезпечує перехід на інший рівень надання доступних і якісних освітніх послуг на основі інформаційно-комунікаційного об'єднання студентів і викладачів системи та сприяє їх входженню до інформаційно-технічного простору сучасності. Дистанційне навчання дає студентам можливість цілодобового доступу до навчальних матеріалів, постійну підтримку й консультації викладачів, віртуальні тренажери та інші технологічні рішення для забезпечення ефективного процесу навчання. В умовах електронної освіти змінюється ставлення студента до навчання на більш відповідальне. Це викликано тим, що заняття та завдання, які передбачають самостійне виконання студентом, запрограмовані на певні дати та є відкритими протягом обмеженого часу.

Такі технології дозволяють отримувати знання нового рівня та сприяють підготовці фахівців, професійні якості яких відповідають вимогам сучасного суспільства. Такий процес відбувається шляхом переходу від книжкового до інтерактивного контенту, розбудовою нової концепції управління академічними та корпоративними знаннями, зміною компетентності викладачів та студентів. Метою таких технологій є забезпечення оптимізації процесу навчання та професійної підготовки майбутніх фахівців.

Серед численних переваг дистанційної форми навчання є і недоліки. До таких відносяться: більш важкий процес адаптації для студентів; для здобуття освіти за дистанційною формою навчання необхідні певні навички користування сучасними інформаційними та комунікаційними технологіями; неможливість ідентифікувати особистість студента.

Незважаючи на те, що в цілому система електронного навчання позитивно впливає на саморозвиток й професійне вдосконалення студентів та викладачів, процес адаптації студентів першого курсу проходить складно. Значна частина першокурсників заочно-дистанційної форми навчання в силу таких чинників, як вік, недостатній рівень компетентності у сфері інформаційно-комунікаційних технологій, не можуть швидко опанувати таку форму навчання. Такі студенти воліють отримувати інформацію з вуст викладача безпосередньо на лекційних заняттях. Найчастіше у таких студентів виникають труднощі з опануванням електронної системи навчання.

За результатами проведеного нами анкетування, студенти першого курсу Інституту людини стикаються з такими труднощами дистанційного навчання як неготовність до опрацювання великої кількості інформації самостійно, складний процес адаптації до засвоєння знань через систему електронного навчання, недостатність особистого спілкування з викладачами, браком часу на виконання завдань. Так, на запитання: “Вкажіть труднощі, які виникли у Вашому студентському житті” 86% опитаних респондентів відповіли, що труднощі зумовлені переходом до електронної форми навчання; на запитання “Чого бракує в процесі навчання” 73%

опитаних респондентів відповіли, що труднощі зумовлені малою кількістю аудиторних годин на засвоєння нових знань та часу на виконання завдань.

Саме тому, при впровадженні заочно-дистанційної форми навчання перед науковцями постають нові проблеми, які потребують вивчення. Однією з таких проблем є процес адаптації студентів першого курсу вищого навчального закладу в умовах заочно-дистанційної форми навчання. Така форма поєднує у собі елементи дистанційного та заочного навчання: студенти ознайомлюються зі змістом дисципліни на оглядовій лекції, а основний пласт завдань виконують самостійно.

Для полегшення умов адаптаційного процесу, на нашу думку, важлива роль відводиться якійсь організації навчального процесу, забезпеченню студентів першого курсу інформаційно-методичними матеріалами, проведенню індивідуальних консультацій.

Висновки та перспективи подальших наукових досліджень. Отже, застосування можливостей Інтернет-ресурсів та інформаційно-комунікаційних технологій в процесі навчання у вищому навчальному закладі викликано вимогами сучасного технологічного розвитку суспільства, та є необхідною умовою підготовки фахівців якісно нового рівня. Тому питання адаптації студентів першого курсу в умовах вищого навчального закладу потребує подальшого вивчення та аналізу впровадження новітніх інформаційних технологій у навчально-виховний процес вишу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Закон України Про вищу освіту : за станом на 1 серпня 2014 р. / Верховна Рада України. — Офіц. вид. — К. : Відомості Верховної Ради України, 2014. — 2004 с. — (Бібліотека офіційних видань).
2. Концепція розвитку дистанційної освіти в Україні : затверджено Постановою Міністерства освіти і науки України від 20 грудня 2000 року. — Режим доступу : https://docs.google.com/a/kubg.edu.ua/document/d/1oSG-XT0YZV8MhaF_rDfuCNSsFH_o_AmZN-d_RcAhtYM/edit
3. Морзе Н. В. Інформаційно-комунікаційні технології - як засіб підвищення якості заочної освіти / Н. В. Морзе, О. Г. Глазунова // Інформаційні технології в освіті. — 2010. — Вип. 6. — С. 56-67.
4. Положення про дистанційне навчання, затверджено Наказом Міністерства освіти і науки України від 25.04.2013 р. — Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0703-13>

5. Дубасенюк О. А. Проблеми професійної підготовки студентів заочної форми навчання в університеті / О. А. Дубасенюк // Андрагогічний вісник. – 2012. – № 1. – С. 94-98.
6. Я — студент : навч. посіб. / [Огнев'юк В.О., Жильцов О.Б., Караман С.О. та ін. ; за заг. ред. Огнев'юка В.О.]. — 4-те вид., зі змінами. — К. : Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2014. — 278 с.

СОЦИАЛЬНО-ПЕДАГОГИЧЕСКИЕ УСЛОВИЯ АДАПТАЦИИ СТУДЕНТОВ ПЕРВОГО КУРСА К ЗАОЧНО- ДИСТАНЦИОННОГО ОБУЧЕНИЯ В ВЫСШЕМ УЧЕБНОМ ЗАВЕДЕНИИ

Зарюгина Юлия Евгеньевна

студентка группы СПМ-1-13-2.0д, VI курс, специальность «Социальная педагогика»
yuzariuhina.il13@kubg.edu.ua

Научный руководитель

Спирина Татьяна Петровна

кандидат педагогических наук, доцент кафедры социальной педагогики и социальной работы Института человека Киевского университета имени Бориса Гринченко

tp.spirina@gmail.com

Аннотация: Использование информационно-коммуникационных технологий и возможностей Интернет-ресурсов в учебном процессе высших учебных заведений имеет инновационный, прогрессивный характер и тенденцию к развитию и распространению на все учебные заведения в Украине. Использование электронных систем обучения предоставляет возможность гибкого обучения студентов в интерактивной образовательной среде, формирование навыков самостоятельной работы, сознательного отношения к учебе. В статье проанализированы особенности процесса адаптации студентов-первокурсников к заочно-дистанционной форме обучения, раскрыты основные трудности, с которыми сталкиваются студенты в учебно-воспитательном процессе высшего учебного заведения.

Ключевые слова: адаптационный процесс; высшее учебное заведение; заочно-дистанционное обучение; информационно-коммуникационные технологии обучения; студент-первокурсник; форма обучения.

SOCIO-PEDAGOGICAL CONDITIONS OF STUDENTS ADAPTATION OF FIRST COURSE TO DISTANCE LEARNING IN HIGHER EDUCATIONAL ESTABLISHMENT

Zariuhina E. Yuliia

Group SPm-1-13-2.0 d, VI course, speciality "Social pedagogy"

yuzariuhina.il13@kubg.edu.ua

Scientific adviser

Tatyana P. Spirina

Ph.D, in education assistant Professor of department of social pedagogy and social work of Institute of Human of Borys Grinchenko Kyiv University

tp.spirina@gmail.com

Annotation: Usind of information and communication technologies and opportunities of Web-resources in educational process of higher educational establishments have innovative and progressive character and tendention to progress and extension to all educational institutions in Ukraine. E-learning systems provide the ability to flexible students teaching in interactive educational environment, of skills, of development independent work conscious attitude to learning.

The article analyzes features of process to distance learning of first-year students and revealed main difficulties of students of educational process in higher educational institution face with.

Keywords: adaptation process; higher educational establishment; distance learning; information and communication education technologies; first-year student; form of study.